

Přednáška v kurzu Náboženství Číny 7. 11. 2005: Taoismus – Lao-c’.

Lao-c’ (Laozi)

- postava: podle legendy se jmenoval Li Er nebo Lao Tan, archivář u dvora dynastie Čou v 6. stol. př.n.l. Souvislost tohoto údaje s dílem Lao-c’ zcela nejistá.
- dílo: dílo Lao-c’ (Tao-te-ťing/Daodejing) obsahuje 81 krátkých kapitol, dochovaný text v několika edicích, v zásadě shodných. Archeologické nálezy díla: 1) Ma-wang-tuej/Mawangdui (1973), dva manuskripty, nejpozději z roku 195 př.n.l., převrácené pořadí obou dílů, jinak v zásadě shodné s dochovanými edicemi. 2) Kuo-tien/Guodian (1993), 3 rozdílné manuskripty z období před rokem 300 př.n.l., všechny obsahují materiál známý z dochovaných edic textu, do značné míry totožnost jednotlivých kapitol, jejich řazení však bez souvislosti s dochovanými edicemi. Závěr: vznik některých jednotlivých kapitol či výroků určitě před rokem 300 př.n.l. Text téměř jistě nevznikl naráz, spíše je kompilací výroků či kapitol. Vznik této kompilace v průběhu 3. stol. př.n.l., na zač. 2.stol. př.n.l. již s jistotou existuje dílo Laozi v zásadě v dochované podobě.
- Lao-c’ a vnitřní kultivace (meditační praxe): obsahuje odkazy na vnitřní kultivaci obdobnou té, jež je obsahem textů „Vnitřní cvičení“ a „Techniky mysli“ z díla Kuan-c’. Nikoliv však systematické používání základních termínů těchto textů (čchi – „životní energie“, ťing – „životní esence“ a šen – „duch“), jež se v díle Lao-c’ objevují zřídka.
- Dílo Lao-c’ nejspíše vzniklo v prostředí, jež tyto meditační techniky znalo, ovšem obsahem díla není jejich popis. Obsahem díla formulovat základní kosmologické (Tao jako zdroj a základ reality) a politické principy (vládce jako analogie Taa). Přitom platí, že vládce-mudrc (šeng-žen/shengren) dosahuje mystického sjednocení s Taem prostřednictvím vnitřní kultivace (meditačních technik) obdobných jako v díle Kuan-c’. Platí rovnice dokonalá osobnost = politická kompetence.
- pasáže v díle Laozi, jež prozrazují vazbu na vnitřní kultivaci popsanou ve „Vnitřních cvičeních“ díla Kuan-c’: motivy omezení smyslového a mentálního kontaktu s vnějším světem a příbuzné motivy „vyprázdňenosti“, „novorozence“, neopracovaného kusu dřeva“ nebo „původní jednoduchosti“ – Lao-c’ 12, 20, 28, 50, 52.
- Lao-c’ 10: úvodní pasáž této kapitoly je možné interpretovat v duchu 3 fází meditační praxe v taoismu:
  - 1) vyprázdnění a zklidnění mysli, aby nebyla zasahována tužbami a pocity vztahujícími se k vnějšímu světu.
  - 2) dosažení mystické zkušenosti nerozlišené jednoty
  - 3) udržení tohoto stavu i v běžných aktivitách lidského života (např. vládnutí) => praktický význam mystického sjednocení, jež není cílem samo o sobě (cíle – vědění, prodloužení života, správné vládnutí).
- kosmologické principy díla Laozi:
  - Tao/Dao = „cesta“, řád, metoda. Úvodní věta z Laozi 1: „Tao, které lze pojmenovat, není věčné a neměnné Tao.“ „Tao, které lze pojmenovat“ – určitá idea společenského/politického řádu, konkrétní metoda, jak ho nastolit – např. konfuciánská. „Věčné a neměnné Tao“ – Tao jako zdroj a základ reality, primárně kosmologický koncept, od něj se odvozuje politický řád a metoda, jak ho nastolit –

skrze dokonalou osobnost, jejíž role je v politické realitě analogická roli Taa v realitě jako takové.

- Tao nadřazeno Nebesům, jež představují nejvyšší moc v dalších směrech soudobého myšlení. Laozi 16, 25.
- dva aspekty Taa: 1) „počátek“ (zrod věcí), 2) „matka“ (péče o věci, „živení“).
- Tao samo „bezejmenné“ (wu-ming) a „beztvaré“ (wu-sing/xing). Poznatelné jen svými projevy – „počátek“ (rodí věci) a „matka“ (živí je).
- Hlavní paradox díla: Tao se projevuje jako „přirozenost“, „bytí sebou samým“ (c'-žan/ziran) věcí. Tao „rodí a živí“ všechny věci, přičemž výsledkem je stav, kdy věci existují samy sebou, Tao se vlastně vůbec neprojevuje.
- „Nezasahování“ (wu-wej/wuwei): Tao nezasahuje a přitom není nic, co by nebylo vykonáno (wu-wej er wu-pu-wej) – výraz tohoto paradoxu.
- „Prázdnota“ (sü/xu), „absence“ (wu): Tao je „prázdne“, tj. ničemu nedává přednost před druhým, je prázdne od jakýchkoliv zájmů či preferencí, právě proto může „rodit a živit“ všechny věci (nic nevylučuje, nic neodmítá). => dialektika prázdnoty a plnosti – prázdnota jako absolutní potence, plnost jako její projev (plnost veškeré reality, jež je „rozena a živena“ Taem).
- Tao: 1) „beztvarý“, nerozlišený počátek věcí (prázdnota, čirá potence), 2) celek reality (plnost, veškeré věci). Tao tedy 1) předchází věcem (rodí je a živí), 2) je sumou všech věcí, totalitou celku => obojí jako „beztvaré“, „bezejmenné“ v protikladu k jednotlivým věcem (tvary, jména).
- Te/De = „charismatická moc, síla“: v díle Laozi je jejím nositelem primárně samo Tao. O Te se mluví jako o tom, co věci „živí“, je tedy projevem Taa jako čiré potence.
- metafora louky: louka roste sama sebou (c'-žan) – vs. monokulturní pole. Tao je vlastně hypostazí tohoto „samo sebou“.
- politické principy díla Laozi
  - důsledná analogie vládce – Tao, včetně základního paradoxu (Laozi 17) => dokonalá vláda znamená, že se celý svět spravuje sám, bez zasahování (wu-wej) vládce.
  - „zaujímání místa dole“ – typické pro politickou koncepci díla Laozi. Místo dole – tj. mimo protiklady, jež se navzájem formují a posilují (Laozi 2, 9, 22).
  - ideál zcela nenásilné vlády, důvěra v přirozenost věcí – stačí je nechat být.
  - na druhé straně implikována určitá koncepce pozitivního vládnutí – vládce omezuje vše, co vyčnívá, vyvyšuje se (kvůli základní zákonitosti vzájemného posilování protikladů) => ideál rustikální jednoduchosti (Laozi 80).

Doporučená literatura:

- Csikszentmihalyi, Mark a Philip J. Ivanhoe. Religious and Philosophical Aspects of the Laozi. Albany: SUNY Press, 1999.
- Graham, A. C. Disputers of the Tao. Philosophical Argument in Ancient China. Open Court Publishing, 1989.
- Henricks, Robert G. Lao Tzu's Tao Te Ching: A Translation of the Startling New Documents Found at Guodian. New York: Columbia UP, 2000.
- Kohn, Livia and Michael LaFargue (ed.) Lao-tzu and Tao-te-ching. Albany, SUNY Press, 1998.

- LaFargue, Michael. Tao and Method. A Reasoned Approach to the Tao Te Ching. Albany: SUNY Press, 1994.
- Lau, D.C. (přel.) Tao Te Ching. Hong Kong: The Chinese UP, 2001.
- Schwarz, Benjamin. The World of Thought in Ancient China. The Belknap Press of Harvard UP, 1985.